

บทที่ 4

บทวิเคราะห์หลักความได้สัดส่วนกับคดียาเสพติดให้โทษกรณีแอมเฟตามีน

ตามที่ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ของการลงโทษ หลักกฎหมายทางอาญา ตลอดจนมาตรการทางกฎหมายที่นำมาใช้บังคับในคดียาเสพติดกรณีของแอมเฟตามีน (Amphetamine) รวมทั้งการศึกษาแนวทางจากต่างประเทศทั้งในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law System) และระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law System) ดังเช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศอังกฤษ ต่างได้นำหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาย่างน่าศึกษา ซึ่งเมื่อได้นำมาพิจารณาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดของไทยในกรณีแอมเฟตามีนแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับหลักความได้สัดส่วนอยู่ในขณะนี้หลายประการ เริ่มตั้งแต่ (1) การอนุวัติการกฎหมายภายในประเทศให้เป็นไปตามอนุสัญญาด้านยาเสพติดที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคี (2) ปัญหาจากการออกกฎหมายจัดกลุ่มประเภทยาเสพติดใหม่กรณีตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ให้อำนาจเพียงแค่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจเพิกถอนและเปลี่ยนแปลงประเภทยาเสพติด ผลทางกฎหมายที่ตามมาคือ เมื่อผู้ใดต้องถูกคำพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับโทษหนักขึ้นถึงขั้นประหารชีวิต (3) ประเด็นปัญหานำบทกฎหมายสันนิษฐานความรับผิดชอบมาบังคับใช้ จนท้ายที่สุดส่งผลต่อ (4) ปัญหาการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิด ที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นกรณีศึกษาให้เห็นถึงการขาดการนำหลักความได้สัดส่วนอันเป็นหลักการสำคัญมาปรับใช้ ดังนั้น ในบทนี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์แยกพิจารณาออกเป็นแต่ละประเด็นอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่แนวทางเสนอแนะต่อไป

4.1 ปัญหาการอนุวัติการตามอนุสัญญายาเสพติดกับนโยบายยาเสพติดของไทย

สืบเนื่องจากปัญหายาเสพติดที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลกนำมาซึ่งความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมทั้งประเทศไทยก็ได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาด้านยาเสพติดที่สำคัญ 3 ฉบับ ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้จัดทำขึ้นเพื่อการควบคุมยาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท นั่นคือ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ค.ศ.

1961 (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาดังกล่าวในปี ค.ศ. 1972 (Protocol amending Single Convention on Narcotic Drugs, 1961, 1972) อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1971 (Convention on Psychotropic Substances, 1971) และอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ค.ศ. 1988 (United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, 1988) จุดมุ่งหมายหลักของอนุสัญญาว่าด้วยยาเสพติดทั้ง 3 ฉบับนี้ถูกกำหนดขึ้นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีในการควบคุมยาเสพติด วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่นับวันจะทวีความรุนแรงต่อประชากรโลกมากขึ้น และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปราบปรามผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดรายสำคัญ โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ ไว้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายของประเทศต่าง ๆ เป็นไปในแนวทางเดียวกันและสามารถร่วมมือกันปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดรายสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากการบัญญัติกฎหมายภายในขึ้นมาบังคับใช้แล้ว ยังได้มีการกำหนดเป็นกรอบนโยบายภาครัฐโดยกำหนดมาตรการหลักที่จะนำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติให้ครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการป้องกัน ด้านการปราบปราม และด้านการบำบัดฟื้นฟู มาจนถึงปัจจุบัน และในการออกกฎหมายภายในขึ้นมาเพื่อรองรับอนุสัญญาดังกล่าวนี้ ส่วนใหญ่เป็นการตราบทบัญญัติของกฎหมายมาเพื่อการควบคุมและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไข ในการควบคุมยาเสพติด การกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน การพิจารณาอนุญาต การตรวจค้น จับกุมดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด การกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษทางอาญา ซึ่งสาระสำคัญของอนุสัญญาโดยวัตถุประสงค์แล้วไม่ได้มีการสนับสนุนให้ใช้มาตรการรุนแรงถึงขั้นประหารชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติด แต่การที่ประเทศไทยได้ให้อำนาจฝ่ายบริหารฝ่ายเดียวออกกฎหมายในระดับประกาศกระทรวงที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักประกันในกฎหมายอาญาโดยย้ายแอมเฟตามีนจากวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทมาเป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรงระดับเดียวกับเฮโรอีน แสดงให้เห็นถึงนโยบายยาเสพติดที่ต้องการจะใช้มาตรการการลงโทษอย่างรุนแรงมาลดปัญหายาเสพติดกรณีของแอมเฟตามีนให้หมดไป แต่ผลที่ได้กลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม เมื่อแอมเฟตามีนที่แต่เดิมเป็นเพียงวัตถุออกฤทธิ์ ผู้ใช้มุ่งหมายประโยชน์เพื่อกระตุ้นระบบประสาทให้มีประสิทธิภาพต่อการทำงานที่มากขึ้นกว่าเดิม กลายเป็นของหายากแต่ผู้ใช้อย่างยังมีความต้องการและจำเป็นต้องใช้ยาอยู่เพื่อการทำงานในชีวิตประจำวัน นำมาซึ่งการสร้างวงจรอุปสงค์อุปทานในตลาดค้ายาเสพติดให้ทวีคูณยิ่งขึ้น เพราะเมื่อความต้องการที่จะซื้อมีสูงความต้องการที่จะขายที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของความเสี่ยงต่อกระบวนการ

ยุติธรรมทางอาญาที่จะต้องถูกจับและบทกำหนดโทษที่ร้ายแรงทำให้แอมเฟตามีนเป็นที่ต้องการในท้องตลาด ผู้ขายมีอำนาจในการกำหนดราคาซื้อขายในตลาดยาเสพติดให้สูงขึ้นได้ เงินที่ได้จากการซื้อขายก่อให้เกิดแรงกระตุ้นใจให้ผู้กระทำเลือกที่จะเสี่ยงต่อการกระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ตอบแทนที่มองแล้วว่าคุ้มค่าที่จะเสี่ยงนี้ ก่อเกิดผู้ผลิตรายใหม่ จนในที่สุดกลายรูปแบบขึ้นเป็นองค์กรอาชญากรรมด้านยาเสพติดที่มีตัวการใหญ่สวมบทบาทนำเป็นผู้สั่งการอยู่เบื้องหลัง ไม่ลงมือด้วยตนเองแต่ควบคุมสั่งการให้ผู้ที่อยู่ในบทบาทอื่นลดหลั่นลงไปทำหน้าที่เป็นตัวกระจายยาเสพติด ขนยา หรืออื่นใด มีการแตกแขนงผู้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการค้ายาเสพติดมากขึ้นจนยากที่กฎหมายจะบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับผู้ที่มีบทบาทนำหรืออาชญากรซึ่งเป็นตัวการแท้จริงที่อยู่เบื้องหลังของปัญหาทั้งหมดและกฎหมายมุ่งหมายจะปราบปราม นโยบายยาเสพติดโดยมาตรการทางกฎหมายของไทยที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่ายังเป็นมาตรการที่วางอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ล้าหลังและอยู่ภายใต้แนวคิดความไม่สามารถอดทนได้ต่อปัญหายาเสพติด (Zero Tolerance) ส่งผลให้มีการปราบปรามเน้นใช้การลงโทษอย่างรุนแรง (Punitive Approach) เพียงเพื่อให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปลอดยาเสพติดตามแนวทางที่รับมาจากประเทศผู้มอบนโยบายนี้ แต่จากผลการจับกุมคดียาเสพติดโดยเฉพาะกรณีของแอมเฟตามีนที่ดำเนินนโยบายตามทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมคือเน้นหนักไปในทางการป้องกันและการปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลักใหญ่ จะต้องมีสถิติการจับกุมผู้กระทำความผิดและมีการพิพากษากำหนดบทลงโทษผู้กระทำผิดในเกณฑ์สูงอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ตามสถิติการจับกุมที่ผู้เขียนนำเสนอไว้บทที่ 1 นั้น ผู้เขียนเห็นว่าการใช้กฎหมายเป็นมาตรการในการคุมครองสังคมควรที่จะต้องบังคับใช้อย่างเป็นธรรม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นถูกต้อง แต่การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จะต้องทำให้ปริมาณคดีลดลง ไม่ใช่ส่งผลกลายเป็นปัญหาคดีล้นศาล ปริมาณผู้ต้องขังล้นเรือนจำอยู่ในทุกวันนี้ จึงเป็นประเด็นให้ต้องหันมาพิจารณาทางออกสำหรับปัญหาที่เรื้อรังอยู่นี้ โดยการนำหลักความได้สัดส่วนตามมาตรฐานระหว่างประเทศที่รัฐเองก็ต้องใช้มาตรการจำกัดสิทธิของบุคคลที่มีการปกป้องไว้ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ตามที่ประเทศไทยได้ร่วมลงนามและให้สัตยาบันมีพันธกรณีต้องแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นและการใช้มาตรการจำกัดสิทธิต้องได้สัดส่วนกันเพื่อให้บรรลุผลทางกฎหมายในการป้องกันสิทธิเหล่านั้นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมาตรการที่จำกัดนั้นต้องสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนเพื่อให้บรรลุภารกิจในการปกป้องสิทธิ และเพื่อให้บรรลุผลจะต้องเป็นเครื่องมือที่ก้าวก่ายบุกรุกสิทธิของบุคคลให้น้อยที่สุดในบรรดามาตรการต่าง ๆ ตามปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อที่ 29(2) ได้ให้เหตุผลไว้ว่า ในการใช้สิทธิและ

เสรีภาพของบุคคล ทุกคนจะยอมให้มีข้อจำกัดตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายสำหรับจุดมุ่งหมายเพียง เพื่อป้องกันการยอมรับและเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสาธารณะและสวัสดิภาพในสังคมประชาธิปไตย ดังเช่นในกรณีศึกษาของแอมเฟตามีน ซึ่งเป็น 1 ใน 16 วัตถุออกฤทธิ์และถูกเปลี่ยนแปลงมาเป็นยาเสพติดให้โทษที่ผู้เขียนยกมาศึกษาให้เห็นเป็นตัวอย่างปัญหาซึ่งประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่กับกระบวนการยุติธรรมที่ปราศจากการคำนึงถึงหลักความได้สัดส่วนจนนำมาซึ่งปัญหาในการกำหนดโทษที่ไม่ได้สัดส่วนแก่ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดจวบจนทุกวันนี้

4.2 ปัญหาการจัดประเภทยาเสพติด

กรณีศึกษาของแอมเฟตามีน (Amphetamine) เป็นกรณีตัวอย่างที่ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงปัญหากฎหมายที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารเข้ามามีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงจัดประเภทกลุ่มยาเสพติดใหม่ หากพิจารณาเพียงผิวเผินคงจะมองไม่เห็นถึงปัญหา หรือถ้าเป็นปัญหาคงเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ของประเทศชาติ แต่เมื่อได้ศึกษาเชิงลึก ผู้เขียนเกิดคำถามที่ต้องการค้นคว้าหาคำตอบขึ้นตามมามากมาย ทั้งการให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการที่ให้อำนาจไว้ตามกฎหมายแต่ละฉบับ คณะกรรมการนั้นใช้หลักเกณฑ์อะไร อำนาจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขแต่เพียงผู้เดียวจะเป็นอำนาจฝ่ายบริหารเข้าไปแทรกแซงอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการขัดแย้งหลักการแบ่งแยกอำนาจหรือไม่ และการเปลี่ยนแปลงประเภทยาเสพติดโดยมีผลทางกฎหมายให้ผู้กระทำความผิดต้องมาถูกกำหนดโทษหนักขึ้นจนถึงขั้นประหารชีวิตจะเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักสิทธิมนุษยชนที่นานาอารยประเทศทั่วโลกต่างให้การยอมรับและยกขึ้นเป็นเรื่องสำคัญหรือไม่ ทำไมคำถามเหล่านี้จึงเกิดเป็นประเด็นขึ้นมาได้

เมื่อพิจารณาถึงความหมายยาเสพติดของประเทศไทยที่กำลังแพร่ระบาดเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบันนี้ พิจารณาตามกฎหมายยาเสพติดของไทยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง ยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กลุ่มที่สอง วัตถุออกฤทธิ์ตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 และกลุ่มที่สาม สารระเหย ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยในแต่ละกลุ่มกฎหมายยังจำแนกประเภท ชนิด ของสารเสพติดปลีกย่อยลงไปอีก เพื่อให้สามารถกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษเอาไว้แก่ผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะตามความเหมาะสม นอกจากความแตกต่างในตัว

ยาเสพติด เรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กระทั่งต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของประชาชน นั่นคือ บทกำหนดโทษในทางอาญาของกฎหมายยาเสพติด ดังนี้

กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ได้จำแนกยาเสพติดให้โทษออกเป็น 5 ประเภท ตามระดับความร้ายแรงของโทษที่เกิดจากตัวยาเสพติดนั้น และมีบทกำหนดโทษในทางอาญา 4 สถาน ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน¹ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเพียงกระทรวงเดียวเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายนี้²

กฎหมายว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ได้จัดประเภทวัตถุออกฤทธิ์ออกเป็น 4 ประเภท และมีบทกำหนดโทษในทางอาญา 3 สถาน ได้แก่ จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน³ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเพียงกระทรวงเดียวเป็นผู้รักษาการตามกฎหมายนี้⁴

กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย สารระเหยได้ถูกกำหนดให้เป็นยาเสพติดตามนิยามของกฎหมายไทยคือกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และมีบทกำหนดโทษในทางอาญา 3 สถาน ได้แก่ จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน⁵ แตกต่างจากกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและกฎหมายว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตรงที่กฎหมายนี้ให้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมรักษาการกฎหมายฉบับนี้ร่วมกัน

ตามหลักการแบ่งแยกอำนาจในการบริหารประเทศเพื่อลดความอำนาจในการบริหารจัดการประเทศได้แบ่งช่องทางการใช้อำนาจออกเป็นสามทางหรือสามฝ่ายที่เป็นอิสระต่อกันเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยแยกออกเป็น การใช้อำนาจอธิปไตย การใช้อำนาจบริหาร และการใช้อำนาจตุลาการ เพื่อแก้ไขปัญหาการใช้อำนาจรัฐโดยไม่ชอบที่ทำให้ประชาชนอาจถูกละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กฎหมายสูงสุดของประเทศให้การรับรองคุ้มครองไว้ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการแบ่งแยกการใช้อำนาจปกครอง จึงเป็นไปเพื่อให้เกิดการถ่วงดุลตรวจสอบระหว่างการใช้อำนาจปกครองทั้งสามทางนั้นไม่ให้อำนาจ

¹ โทษริบทรัพย์สินไม่ได้มีบัญญัติโดยตรงในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 แต่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

² พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 6.

³ โทษริบทรัพย์สินไม่ได้มีบัญญัติโดยตรงในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 แต่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

⁴ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 มาตรา 5.

⁵ โทษริบทรัพย์สินไม่ได้มีบัญญัติโดยตรงในพระราชบัญญัติป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 แต่มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

หนึ่งอำนาจใใใช้อำนาจมากจนเกินควร เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานและประโยชน์ของประชาชน แต่การที่กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและกฎหมายว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทให้อำนาจแก่ฝ่ายบริหารล่าช้าแต่เพียงผู้เดียวคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเป็นผู้มีอำนาจออกประกาศกระทรวงเพิกถอนหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขประเภทยาเสพติด ดังกรณีการออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 97 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและจัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ตามความในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ออกมาใช้บังคับ ซึ่งในประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับนี้ได้ออกถอนหรือย้ายวัตถุที่ออกฤทธิ์ในประเภท 1 และประเภท 2 รวมทั้งสิ้น 16 ชนิด ออกจากกลุ่มของวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และในขณะเดียวกันนั้นก็ให้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 (พ.ศ. 2539) เรื่อง ระบุชื่อและประเภทยาเสพติดให้โทษตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 กำหนดให้วัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 และประเภท 2 รวม 16 ชนิด ที่ถูกถอนหรือย้ายออกมาจากวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทมาจัดให้อยู่ในกลุ่มยาเสพติดให้โทษประเภท 1 แทน ซึ่งรวมถึงแอมเฟตามีน (Amphetamine) ด้วย กล่าวคือ ย้ายแอมเฟตามีนจากวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 มาอยู่ในยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ลำดับ 5 ยกระดับความร้ายแรงเทียบเท่ากับเฮโรอีน และสำหรับความเหมาะสมกับระดับความร้ายแรงของตัวยาอื่นที่ถูกเปลี่ยนแปลงประเภทมาพร้อมกันกับแอมเฟตามีนผู้เขียนไม่มีข้อมูลที่จะเสนอให้พิจารณาทบทวนใหม่ แต่สำหรับกรณีศึกษาของแอมเฟตามีนนั้นเป็นกรณีศึกษาที่แสดงถึงปัญหาของการจัดประเภทยาเสพติดที่เกินขอบเขตของกฎหมาย ไม่มีความเหมาะสม และขาดความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อได้พิจารณาตามหลักความได้สัดส่วน

ก่อนที่ผู้เขียนจะตกผลึกกับความเข้าใจที่มีต่อแอมเฟตามีน (Amphetamine) นั้น ผู้เขียนมีความรู้อย่างฉาบฉวย ไม่มีความแตกฉานในเรื่องที่ศึกษา ไม่รู้ว่าแอมเฟตามีนมีคุณสมบัติทางเภสัชศาสตร์ร้ายแรงเทียบเท่ากับเฮโรอีนเป็นความจริงมากน้อยแค่ไหน เหตุใดจึงต้องนำมาจัดให้อยู่ในกลุ่มที่จะต้องรับโทษหนักเช่นเดียวกับเฮโรอีนถึงขั้นประหารชีวิต ประชาชนส่วนใหญ่รวมทั้งผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ที่มีบทบาทต่อการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายนั้นจะรู้ถึงคุณสมบัติทางเภสัชศาสตร์ของแอมเฟตามีนมากน้อยอย่างไร แต่สิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนมั่นใจได้ว่าต้องมีประชาชนเป็นจำนวนมากรวมถึงผู้เขียนเองได้ทำ ความรู้จักกับแอมเฟตามีนจากการถูกรอรับด้วยอิทธิพลของข่าวที่นำเสนอเนื้อหาและภาพข่าวการจับกุมซึ่งมีไม่เว้นแต่ละวัน จากสื่อทุกแขนงถึงอาชญากรรมด้านยาเสพติดที่เกี่ยวกับแอมเฟตามีน ข่าวโศกนาฏกรรมบนท้องถนนอันเกิดจากการเสพยาแอมเฟตามีน ข่าวผู้เสพยาแอมเฟตามีนใจตัวประกันทัศนคติที่ถูกปลูกฝังเป็นประจำวันจากข่าวที่ประชาชนเสพเข้าไปทุกวัน ผู้เขียนมั่นใจว่าคนส่วน

ใหญ่รวมทั้งผู้เขียนเองถูกทำให้รู้จักและเข้าใจว่าแอมเฟตามีนคือยาเสพติดที่ร้ายแรงมาก ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดกรณีของแอมเฟตามีนเหล่านั้นเป็นอาชญากรตัวฉกาจที่จะต้องลงโทษให้หนัก ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด ดังนั้น จากแอมเฟตามีนที่ประชาชนทั่วไปนำมาเสพเพื่อประโยชน์และรู้จักเรียกขานตามประโยชน์ใช้งานกันทั่วไปว่ายาขยัน ยาบ้า นั่นเพราะประโยชน์จากตัวยาในปริมาณที่พอเหมาะจะออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพทางร่างกายให้ตื่นตัวในการทำงาน สำหรับผู้ที่ร่างกายพักผ่อนน้อยแต่ด้วยผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงชีพ ความด้อยโอกาสในสังคมที่ต้องพยายามทำงานอย่างหนักให้สำเร็จเพื่อนำมาซึ่งความอยู่รอด บางครั้งอาจต้องใช้สิ่งที่ช่วยเสริมร่างกาย หาง่าย ราคาถูก และคนทั่วไปก็ใช้กันอย่างกรณีแอมเฟตามีนมาช่วยกระตุ้นประสาทเพื่อตอบสนองการทำงาน กลับกลายมาต้องประสบกับการปลูกฝังอคติต่อแอมเฟตามีนมากขึ้นด้วยการออกกฎหมายเปลี่ยนแปลงประเภทแอมเฟตามีนจากวัตถุออกฤทธิ์กลายเป็นยาเสพติดให้โทษในปี พ.ศ. 2539 โดยผู้เข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในช่วงเวลานั้น อีกทั้งได้เปลี่ยนชื่อเรียกขานจากเดิมมาเป็น ยาบ้า ด้วยเหตุนี้ แอมเฟตามีนที่รู้จักและเข้าใจกันมาแต่เดิมจึงกลายเป็นไปในทางลบอย่างสิ้นเชิง

สำหรับผู้เขียนภายหลังจากได้รับโอกาสเข้าร่วมงานสัมมนาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแอมเฟตามีน (Amphetamine) ภายใต้งานโครงการกำลังใจ ของสำนักกิจการในพระดำริ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา กระทรวงยุติธรรมจัดขึ้นแล้ว ได้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อแอมเฟตามีน (Amphetamine) ในมิติใหม่ดังที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 ซึ่งผู้เขียนสรุปตามที่ได้ศึกษามานั้นก็คือ แอมเฟตามีนเป็นสารสังเคราะห์ในกลุ่มของสารกระตุ้นประสาทจำพวกแอมเฟตามีน (Amphetamine-Type Stimulants : ATS) แอมเฟตามีน (Amphetamine) เป็นสารสังเคราะห์คนละชนิดกับเมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) คำพิพากษาฎีกาบางฉบับเขียนเหตุผลในคำพิพากษาสื่อความหมายให้ยาบ้า ยาบ้า แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน เป็นตัวยาเดียวกัน จนไม่เห็นความแตกต่างที่ว่า ทั้งแอมเฟตามีนและเมทแอมเฟตามีน ต่างก็เป็นสารสังเคราะห์ในกลุ่ม ATS เช่นเดียวกัน เคยถูกจัดไว้เป็นวัตถุออกฤทธิ์เช่นเดียวกัน และก็ถูกเปลี่ยนย้ายมาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษเช่นเดียวกัน โดยแอมเฟตามีนจัดอยู่ในลำดับที่ 5 มีชื่อทางเคมีว่า (±)-2-amino-1-phenylpropane ส่วนเมทแอมเฟตามีนอยู่ในลำดับที่ 20 มีชื่อทางเคมีว่า (+)-2-methylamino-1-phenylpropane จากชื่อทางเคมีเห็นความแตกต่างจากแอมเฟตามีนได้ว่า เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) ได้เพิ่มสารเมทิล (methyl) เข้ามาด้วย ในภาษาเรียกขานกันทั่วไปว่ายาบ้าหรือยาบ้า เพราะตัวยามีลักษณะเป็นเม็ดกลมแบนซึ่งมีส่วนผสมของ

แอมเฟตามีนเป็นหลัก หากกินในปริมาณที่พอเหมาะจะไม่ส่งผลกระทบต่อเกินกว่าประโยชน์ที่ควรจะได้รับ อันตรายส่วนใหญ่จะเกิดจากการใช้ยาที่ผิดวิธี เช่น เสพยาโดยวิธีฉีดหรือฉีดเข้าเส้น เป็นต้น ดังที่เราได้เห็นจากข่าวการจับกุมยาบ้าไปถึงปริมาณหน่วยการใช้เป็นเม็ด ส่วนเมทแอมเฟตามีนที่เป็นปัญหาก็เป็นส่วนผสมหลักมีชื่อเรียกสารเสพติดที่มีส่วนผสมของเมทแอมเฟตามีนไฮโดรคลอไรด์ ซึ่งก็คือเมทแอมเฟตามีนที่อยู่ในรูปผลึกเกลือไฮโดรคลอไรด์ (hydrochloride salt) มีลักษณะเป็นผลึกใสเหมือนน้ำแข็ง ไม่มีสี จึงมองเห็นเป็นสีขาว ไม่มีกลิ่น ซึ่งมีความบริสุทธิ์สูงเกือบ 100 เปอร์เซ็นต์ ได้รับความนิยมและแพร่ระบาดมากเป็นที่รู้จักกันในชื่อ ไอซ์ (ICE) มีวิธีการเสพ คือ สูบไอระเหยของไอซ์ (Smoking) หรือการฉีด (Snorting) โดยที่กลไกการออกฤทธิ์จะไปกดการทำงานของสมองส่วนคิดอันเป็นแหล่งสติปัญญาและความมีเหตุผล จนกระทั่งค่อย ๆ สูญเสียการทำงานไป ทำให้สมองส่วนความอยากที่ถูกกระตุ้นมีอิทธิพลเหนือกว่า การควบคุมอารมณ์และการใช้เหตุผลของผู้เสพลดลง หมกมุ่นต่อการเสพยา ทำอะไรไปตามความอยาก ขาดความยับยั้งชั่งใจนำไปสู่การตัดสินใจแบบหุนหันพลันแล่น แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีแนวโน้มใช้ความรุนแรงและอาจทำร้ายตนเอง คนใกล้ชิด และผู้อื่น อาจกล่าวได้ว่าเป็นผลร้ายมากกว่าผลดีแก่ผู้ใช้ การนำเสนอให้เห็นถึงความแตกต่างนี้ ผู้เขียนเห็นว่า หากผู้บังคับใช้กฎหมายยังไม่มีความรู้ทางเภสัชศาสตร์พอที่จะจำแนกชนิดประเภทยาเสพติดให้ถูกต้องแล้ว การใช้เกณฑ์ปริมาณสารเสพติดมาเป็นเงื่อนไขกำหนดความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดจากกฎหมายที่บัญญัติโดยใช้บทสันนิษฐานว่า ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองแอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย คงจะเป็นปัญหาต่อโจทก์ในการที่จะนำรายงานการตรวจพิสูจน์มาใช้เป็นพยานหลักฐานในสำนวน เพราะต้องชัดเจนพอที่จะนำมาเป็นเกณฑ์ระบุปริมาณประเมินอันตรายอันเกิดจากตัวยาเพื่อเอาผิดผู้กระทำความผิด และจากการค้นคว้าในช่วงเวลาที่ทำการศึกษาอยู่นี้ แอมเฟตามีนตามกฎหมายยาเสพติดของต่างประเทศยังไม่มีกฏระเบียบให้ป็นยาเสพติดร้ายแรงเหมือนดังกฎหมายยาเสพติดของไทย เช่น ประเทศอังกฤษตาม Misuse of Drugs Act 1971 ได้กำหนดระบบการจำแนกยาบัญชีหลักออกเป็นสามประเภท คือ Class A Drugs Class B Drugs และ Class C Drugs โดย Class A Drugs ถูกกำหนดให้เป็นยาเสพติดชนิดที่ร้ายแรงที่สุดต่อสุขภาพของมนุษย์และสังคม ส่วนยาที่ได้รับการพิจารณาว่ามีความเสี่ยงต่อสุขภาพและต่อสังคมน้อยกว่ายาใน Class A ก็จะถูกกำหนดไว้ลดระดับลงมาอยู่ในประเภท Class B Drugs ซึ่งแอมเฟตามีนก็ได้รับการ

พิจารณาว่ามีระดับความเสี่ยงต่อสุขภาพและสังคมแค่เพียง Class B เท่านั้น ไม่ใช่ร้ายแรงที่สุดถึงระดับ Class A เป็นต้น จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่แต่เดิมมาพิจารณาบนหลักวิทยาศาสตร์ และหลักนิติธรรมเป็นที่ตั้งว่าแท้จริงแล้ว แอมเฟตามีนเป็นยาเสพติดให้โทษร้ายแรงเทียบเท่าเฮโรอีนถูกต้องหรือไม่ เพราะประเด็นที่เป็นปัญหาไม่ได้ยู่อยู่ที่ปัญหาในการจัดกลุ่มประเภทยาเสพติดเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงปัญหาการกำหนดโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดในกรณีแอมเฟตามีนด้วยเช่นกัน

พัฒนาการของแอมเฟตามีนตามกฎหมายยาเสพติดในประเทศไทย แต่แรกนั้นโดยอำนาจตามกฎหมายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้เป็นวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 2 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520) ออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6(1) แห่งพระราชบัญญัติวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวนี้ได้ประกาศใช้ขึ้นเนื่องจากประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1971 (The Convention on Psychotropic Substances, 1971) เพื่อร่วมมือกับประเทศภาคีอื่นที่จะควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้า การส่งออก การนำผ่านหรือการมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาททั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ ตลอดเวลาที่ผ่านมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมจนมาถึงพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 มีบทกำหนดโทษสำหรับความผิดไว้ 3 สถาน คือ จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน และอัตราโทษจำคุกถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิตมีกำหนดไว้เพียงกรณีตามมาตรา 106 จัตวา วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 เท่านั้น คือ ห้ามมิให้ผู้ใดจงใจ ชักนำ ยุยง ส่งเสริม ใช้อุบายหลอกลวง หรือขู่เข็ญ ให้หญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะเสพวัตถุออกฤทธิ์ หรือเป็นการกระทำเพื่อจงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิดทางอาญา หรือเพื่อประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นในการกระทำความผิดทางอาญา ผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 3 ปีถึงจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 60,000 – 500,000 บาท บทกำหนดโทษสำหรับความผิดตามกฎหมายนี้ไม่มีโทษประหารชีวิต ดังนั้น เมื่อผู้ใดกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับแอมเฟตามีนเมื่อครั้งที่ยังคงเป็นเพียงวัตถุออกฤทธิ์ประเภท 2 จะได้รับบทกำหนดโทษสูงสุดไม่ถึงขั้นประหารชีวิต และในกฎหมายฉบับนี้ไม่นำบทสันนิษฐานความรับผิดชอบเป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดจนไม่สามารถโต้แย้งให้เป็นอย่างอื่นนอกจากความผิดที่กฎหมายกำหนดไว้

การออกกฎหมายในระดับประกาศกระทรวงเปลี่ยนแปลงประเภทยาเสพติดจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2539 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 97 พ.ศ. 2539 เรื่องระบุชื่อและ

จัดแบ่งประเภทวัตถุออกฤทธิ์ ตามความในพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 โดยที่ประกาศฉบับนี้ ได้เพิกถอนหรือย้ายวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 และประเภท 2 รวมทั้งหมด 16 ชนิด เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน เดกซ์แอมเฟตามีน เป็นต้น ออกตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท จากนั้นได้มีประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 135 พ.ศ. 2539 กำหนดให้ยาเสพติดจำนวน 16 ชนิดที่ถูกเพิกถอนจากวัตถุออกฤทธิ์มาเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งบทกำหนดโทษสำหรับความผิดตามกฎหมายนี้ มีบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดไว้ 4 สถาน คือ ประหารชีวิต จำคุก ปรับ และริบทรัพย์สิน สำหรับโทษประหารชีวิตมีกำหนดไว้เพียง 3 มาตรา สำหรับยาเสพติดให้โทษประเภท 1 ดังนั้น หากเมื่อผู้ใดกระทำความผิดเกี่ยวข้องกับแอมเฟตามีน จะมีบทกำหนดโทษสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิต กล่าวคือ คือ ฐานฝ่าฝืนกระทำการผลิต นำเข้า หรือ ส่งออกนอกราชอาณาจักรเพื่อจำหน่าย ฐานจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินยี่สิบกรัมขึ้นไป และฐานหลอกลวงหรือข่มขืนใจหญิงหรือต่อบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะให้เสพยาหรืออื่น (ในกรณีหลังนี้จำกัดโทษเฉพาะเฮโรอีน) ผู้เขียนจึงเห็นว่า การให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศกระทรวงเปลี่ยนแปลงประเภทยาเสพติดเป็นเรื่องที่ทำได้หากเป็นเรื่องอยู่ในขอบเขตของกฎหมายฉบับเดียวกันจึงจะอยู่ในอำนาจของกระทรวงสาธารณสุขที่ต้องรับผิดชอบดูแล แต่หากเมื่อการเปลี่ยนแปลงการแก้ไขกฎหมายข้ามพระราชบัญญัติส่งผลกระทบให้ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติหนึ่งกลับต้องมารับผิดรับโทษตามพระราชบัญญัติอีกฉบับหนึ่ง และทำให้มีผู้ต้องถูกจับเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมมากขึ้น เกี่ยวโยงกลายเป็นปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ โดยเฉพาะจากคดียาเสพติด หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกลับมีหน้าที่ต้องเข้ามารับผิดชอบแบบรับภาระนางบประมาณมาแก้ไขปัญหา อีกทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็เป็นเป้าหมายของการถูกสังคมตั้งคำถามถึงความชอบธรรม ไม่ว่าจะเป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจับกุมไม่ชอบ พนักงานอัยการสั่งฟ้องคดีไม่ชอบ รวมถึงศาลใช้ดุลพินิจไม่ชอบ แต่ผู้ที่มีอำนาจแต่ผู้เดียวออกประกาศอย่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยตำแหน่งนั้นได้เข้ามามีส่วนต้องรับผิดชอบต่อปัญหาในกระบวนการยุติธรรมอย่างไรบ้าง เมื่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันกลายเป็นผู้ใช้อำนาจบัญญัติกฎหมายตามอำเภอใจตามสถานการณ์การเมืองมากกว่าความถูกต้องชอบธรรม น้ำหมึกจากปากกาพลัดผู้กระทำความผิดในกรณีแอมเฟตามีนให้ก้าวเข้าสู่บทกำหนดโทษทางอาญาที่เกินขอบเขตที่ควรจะต้องชอบธรรมตามความเป็นจริง

และกรณีเป็นปัญหาหากเมื่อพิจารณาตามหลักประกันในกฎหมายอาญาหรือหลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมายอีกด้วย กล่าวคือ กฎหมายอาญาต้องเป็นกฎหมายที่เกิดจากการบัญญัติ และหมายรวมไปถึงกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารเองก็ควรที่จะต้องผ่านกระบวนการพิจารณา กลั่นกรองจากรัฐสภาซึ่งเป็นองค์กรที่แสดงออกถึงความคิดเห็นของประชาชนผ่านผู้แทนที่อยู่ในรัฐสภาตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง การเปลี่ยนแปลงแก้ไขประเภทยาที่ออกโดยฝ่ายบริหารตามกรณีประกาศกระทรวงสาธารณสุขนี้ส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดต้องรับโทษในทางอาญานักขึ้นถึงระวางโทษประหารชีวิตเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงการออกกฎหมายที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของบุคคลซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ควรจะทำให้เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และผู้เขียนเห็นว่าเป็นกรณีที่ขัดหรือแย้งต่อหลักประกันในกฎหมายอาญาอย่างเห็นได้ชัด จึงเป็นประเด็นที่ควรให้มีการพิจารณาทบทวนใหม่ถึงการจำแนกแยกประเภทยาเสพติด เพื่อที่มาตรการทางกฎหมายที่บังคับใช้อยู่จะเกิดความชอบธรรมมากกว่าที่จะไปละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จนเกินขอบเขตและอาจจะนำมาซึ่งการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายตามรัฐธรรมนูญบนหลักประกันในกฎหมายอาญาได้ด้วยเช่นกัน

4.3 ปัญหาการบังคับใช้บทบัญญัติสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาในคดียาเสพติด

ข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบในทางอาญาเป็นหลักเกณฑ์สำคัญที่จะมีผลเปลี่ยนแปลงหลักทั่วไปในเรื่องหน้าที่นำสืบ จากเดิมกำหนดไว้เป็นหน้าที่ของโจทก์กลับจะเป็นการผลักภาระให้จำเลยเป็นฝ่ายพิสูจน์หักล้างความรับผิดชอบทางอาญาของตน บทบัญญัติที่กำหนดความรับผิดชอบไว้ในรูปแบบของข้อสันนิษฐานจึงมีผลทำให้จำเลยต้องตกอยู่ในภาวะเสียเปรียบและมีเกณฑ์ที่จะสูญเสียอิสรภาพเนื่องจากแนวโน้มแพ็คดีสูงมาก การกำหนดข้อสันนิษฐานไว้ ไม่ว่าจะเป็นข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นเรื่องที่ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัยข้อเท็จจริง หรือข้อสันนิษฐานตามกฎหมายที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งในกรณีของการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายจะมีผลเป็นการแทรกแซงดุลพินิจของศาลให้ต้องตัดสินตามบทบัญญัติของกฎหมาย ปัญหาที่ว่าคู่ความฝ่ายตรงข้ามจะนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับว่าข้อสันนิษฐานนั้นเป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดหรือไม่เด็ดขาด อันจะเปิดโอกาสให้มีการโต้แย้งได้หรือไม่เปิดโอกาสให้โต้แย้งก็ได้ แม้ว่ากฎหมายในลักษณะนี้จะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนก็ตาม แต่ก็มีเหตุผลความจำเป็นที่ต้องบัญญัติข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญาไว้ แต่การนำมาบังคับใช้มากจนเกินสัดส่วน จนกลายเป็นบทกฎหมายปิดปากไม่ให้กระบวนการยุติธรรม

ตรวจสอบความจริงในทุกขั้นตอนและอยู่เหนือหลักความเป็นอิสระที่จะใช้ดุลพินิจได้แย้งให้เป็น
อย่างอื่นได้ ก็เป็นปัญหากระทบต่อสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน และศักดิ์ศรีความเป็น
มนุษย์ที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

จากปัญหาความไม่ชอบธรรมโดยการให้อำนาจฝ่ายบริหารออกประกาศกระทรวง
เปลี่ยนแปลงประเภทยาเสพติดจากระวางโทษเดิมมาสู่ประเภทใหม่แล้วมีผลกระทบต่อสิทธิและ
เสรีภาพต่อผู้กระทำความผิดคดีแอมเฟตามีนต้องถูกระวางโทษหนักขึ้นถึงขั้นประหารชีวิต
ผลกระทบจากบางกรณีฐานความผิดที่กฎหมายบัญญัติขึ้นโดยไม่มีผู้เสียหาย ก่อเกิดปัญหาขาด
ความชอบธรรมอย่างยิ่งว่าใช้มาตรฐานอะไรมาพิจารณาความได้สัดส่วนระหว่างการ
กระทำความผิดกับข้อเท็จจริงและพฤติกรรมแห่งคดีที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดแล้ว
จำเป็นต้องให้ได้รับการกำหนดโทษถึงขั้นประหารชีวิต โดยไม่มีระวางโทษขั้นต่ำ หากได้พิจารณา
ระวางโทษประหารชีวิตตามประมวลกฎหมายอาญา เห็นได้ว่าเป็นความผิดในตัวเองที่มีความ
รุนแรงและมีผู้เสียหายเป็นต้นว่า ความผิดต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ต่อชีวิต หรือมีพฤติกรรม
พิเศษเพิ่มเติมให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนความผิดนั้นร้ายแรงมากถึงขั้นที่ผู้กระทำความผิดจะต้องถูก
ระวางโทษประหารชีวิต แต่กรณีแอมเฟตามีนตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522
กลับถูกบทกฎหมายปิดปากด้วยการสันนิษฐานความผิดให้ต้องรับผิดแทนที่จะใช้ดุลพินิจค้นหา
ความจริงให้ปราศจากเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยผิดจริงหรือไม่ตามโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญา
เพราะตามบทบัญญัติในภาค 1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ให้ใช้ในกรณีแห่งความผิดตาม
กฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมายนั้นๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งหมายความว่า หลักเกณฑ์ที่
กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตั้งแต่มาตรา 1 ถึงมาตรา 106 ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง
เจตนา ตัวการ เหตุยกเว้นความผิด เหตุยกเว้นโทษ เหตุบรรเทาโทษ และอื่น ๆ จะต้องนำมาใช้
ในกฎหมายยาเสพติดด้วย เว้นแต่กฎหมายยาเสพติดจะบัญญัติให้เห็นว่า ไม่นำบทบัญญัติในภาค 1
ของประมวลกฎหมายอาญามาบังคับใช้ กรณีจากการบังคับใช้กฎหมายสันนิษฐานความรับผิดชอบจาก
พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 จึงมีปัญหาดังนี้

มาตรา 15 ห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด
ให้โทษในประเภท 1 เว้นแต่รัฐมนตรีได้อนุญาตเฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 มาตรา 4 ภายใต้นับกับ
บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคย
ได้รับการคุ้มครองตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น
ประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้ว ย่อมได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ

การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

การผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ตามปริมาณดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย

(1) เด็กซ์โทรโลเซอรีน หรือ แอล เอส ดี มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ศูนย์ จูจ็ดห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่สามร้อยมิลลิกรัมขึ้นไป

(2) แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีน มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามร้อยเจ็ดสิบห้ามิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวนสิบห้าหน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่หนึ่งจุดห้ากรัมขึ้นไป

(3) ยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 นอกจาก (1) และ (2) มีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่สามกรัมขึ้นไป

มาตรา 65 วรรคหนึ่ง ผู้ใดผลิต นำเข้า หรือส่งออกซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 15 ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท

วรรคสอง ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำเพื่อจำหน่าย ต้องระวางโทษประหารชีวิต

มาตรา 66 วรรคหนึ่ง ผู้ใดจำหน่ายหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 โดยไม่ได้รับอนุญาตและมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ หรือมีจำนวนหน่วยการใช้ หรือมีน้ำหนักสุทธิไม่ถึงปริมาณที่กำหนดตามมาตรา 15 วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

วรรคสาม ถ้ายาเสพติดให้โทษตามวรรคหนึ่งมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินยี่สิบกรัมขึ้นไปต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท หรือประหารชีวิต

ประเด็นศึกษาของบทกฎหมายสันนิษฐานความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดไม่อาจโต้แย้งเป็นอย่างอื่นได้จากบทบัญญัติข้างต้น ในกรณีของแอมเฟตามีนนั้นเมื่อผู้ใดฝ่าฝืนกระทำการผลิต นำเข้า หรือส่งออก ซึ่งแอมเฟตามีนต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิตและปรับตั้งแต่หนึ่งล้านบาทถึงห้าล้านบาท ถ้ากรณีกระทำการผลิต นำเข้า ส่งออก แอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์แอมเฟตามีนมีปริมาณคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ตั้งแต่ 375 มิลลิกรัมขึ้นไป หรือมียาเสพติดที่มีสารดังกล่าวผสมอยู่จำนวน 15 หน่วยการใช้ขึ้นไป หรือมีน้ำหนักสุทธิตั้งแต่ 1.5 กรัมขึ้นไป กฎหมายให้ถือว่าเป็น

การผลิต นำเข้า ส่งออก เพื่อจำหน่าย บทกำหนดโทษที่ตามมาเมื่อผู้ใดกระทำการฝ่าฝืน ต้องระวางโทษประหารชีวิต โดยเฉพาะตามมาตรา 65 วรรคสอง มีโทษเพียงสถานเดียวคือ ประหารชีวิตเท่านั้น ไม่มีระวางโทษขั้นต่ำ การกำหนดเกณฑ์ปริมาณของยาเสพติดเพื่อเป็นเงื่อนไขในการกำหนดความรับผิดชอบจึงเป็นเรื่องสำคัญและให้น้ำหนักมากในการดำเนินคดี ตั้งแต่กระบวนการยุติธรรมในชั้นจับกุมไปจนถึงในชั้นศาล มีประเด็นจากตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2555 คดีนี้เป็นความผิดต่อพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง และความผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษฐานนำเข้าในราชอาณาจักรซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 คือเมทแอมเฟตามีนจำนวน 1.5 เม็ด (เม็ดครึ่ง) โดยไม่ได้รับอนุญาต คู่ความต่อสู้คดีกันมาจนถึงในชั้นศาลฎีกา ศาลฎีกาให้เหตุผลถึงเจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 นั้นเพื่อการปราบปรามและควบคุมยาเสพติดให้โทษ เนื่องจากแอมเฟตามีนเป็นภัยต่อสุขภาพและชีวิตของมนุษย์และสังคม เป็นผลให้การที่จำเลยต่อสู้มาในชั้นฎีกาว่า รายงานการตรวจพิสูจน์ของกลางไม่ได้ระบุสารบริสุทธิ์ของเมทแอมเฟตามีนของกลางในส่วนที่จำเลยถูกกล่าวหา จึงต้องสงสัยว่าเม็ดยา 1.5 เม็ดมีสารบริสุทธิ์อันเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือไม่ พังไม่ได้ว่าจำเลยนำยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เข้ามาในราชอาณาจักรนั้น ศาลฎีกาเห็นว่า ตามรายงานการตรวจพิสูจน์ผลการตรวจพบยาเสพติดให้โทษชนิดเมทแอมเฟตามีนซึ่งเป็นอนุพันธ์ของเมทแอมเฟตามีนที่วัตถุของกลางเป็นความผิดตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง แล้ว แม้ไม่ระบุปริมาณสารบริสุทธิ์ การกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง พิพากษาว่า จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 65 วรรคหนึ่ง ฐานนำเข้ายาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เข้าในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นกรรมเดียวกับความผิดฐานมียาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาต ให้ลงโทษฐานนำเข้ายาเสพติดให้โทษในประเภท 1 เข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งเป็นกฎหมายบทที่มีโทษหนักที่สุด ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ให้จำคุกจำเลยตลอดชีวิต ปรับ 1,000,000 บาท ลดโทษถึงหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 ประกอบมาตรา 53 คงจำคุก 25 ปี ปรับ 500,000 บาท ไม่รอกการลงโทษและไม่คุ้มครองความประพฤติจำเลย⁷

จากคำพิพากษาข้างต้น ผู้เขียนนำมาเสนอให้เห็นถึงปัญหาการนำบทกฎหมายสันนิษฐานไปใช้บังคับของกระบวนการยุติธรรมที่เป็นปัญหาอยู่อีกส่วนหนึ่งด้วย ไม่ใช่บท

⁷ จาก ตัวอย่างคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงคดียาเสพติดและคดีที่นำข้อกำหนดกรุงเทพฯ มาปรับใช้ (น. 15 – 22), โดย สำนักกิจการในพระดำริ พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา, 2557, กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม.

กฎหมายสันนิษฐานความรับผิดชอบเป็นตัวปัญหาเพียงส่วนเดียวเท่านั้น โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วนในมิติของความจำเป็นที่ต้องบัญญัติกฎหมายลักษณะนี้ในคดีอาชญากรรม กับ มิติการนำไปใช้บังคับในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือ ตามหลักการค้นหาความจริงในการดำเนินคดีอาญา โดยถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐมีหน้าที่ดำเนินคดีอาญา ซึ่งบนพื้นฐานของหลักการดังกล่าวทุกฝ่ายมีหน้าที่ค้นหาความจริงตั้งแต่ในชั้นเจ้าพนักงานจับกุม ขึ้นสอบสวนไปจนถึงชั้นศาล ฉะนั้น พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะที่ใช้ยืนยันว่าผู้ต้องหากระทำผิดอย่างใดอย่างหนึ่งได้หรือไม่ แต่ควรจะรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เพราะคดีอาญานั้นต้องตัดสินกันด้วยความจริง ฝ่ายรัฐซึ่งเป็นโจทก์จะต้องพิสูจน์องค์ประกอบความรับผิดในทางอาญาให้ครบถ้วนและพิสูจน์ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจนปราศจากมูลเหตุอันสงสัยตามสมควร มาตรฐานการพิสูจน์เช่นนี้ใช้กับคดีอาญาทุกคดี โดยมีเหตุผลเพื่อคุ้มครองคนบริสุทธิ์มิให้ต้องถูกลงโทษ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมต้องทำงานหนักในการรวบรวมพยานหลักฐานให้เพียงพอและน่าเชื่อถือพอที่ศาลจะลงโทษได้ โดยเฉพาะคดีอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดเป็นเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมที่อาจจะหาพยานหลักฐานได้ยากตามสภาพของคดี ทำให้คนทำผิดสามารถหลุดรอดจากการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมได้ วิธีการแก้ไขของฝ่ายรัฐก็คือลดมาตรฐานการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในความผิดประเภทนั้นลง เพื่อให้การรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งวิธีการลดมาตรฐานการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ง่ายที่สุดก็คือการออกกฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่รับการสันนิษฐานซึ่งมักเป็นองค์ประกอบความผิดที่หาพยานหลักฐานยาก แต่ให้พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานอันสามารถสืบพยานง่ายกว่าแทน จากบทกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ที่จะเป็นความผิดให้ขึ้นกับทั้งปริมาณสารบริสุทธิ์ ส่วนผสม หรือหน่วยการใช้ขึ้นไปย่อมเป็นพยานหลักฐานสำคัญมีความจำเป็นในทางคดีที่จะมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้กระทำความผิดจำเลยจึงได้โต้แย้งประเด็นที่ไม่มีพยานหลักฐานในส่วนที่เกี่ยวกับรายงานการตรวจพิสูจน์ของกลางที่ไม่ได้ระบุสารบริสุทธิ์ของเมทแอมเฟตามีนของกลางในส่วนที่จำเลยถูกกล่าวหา หากจะถามถึงการที่ศาลจะกระทำการโดยมีกฎหมายให้อำนาจไว้หรือไม่นั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 ได้บัญญัติวางหลักไว้ชัดเจนแล้วว่า ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง รวมทั้งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรม พ.ศ. 2550 ก็ได้วางหลักวิธีพิจารณาในชั้นพิจารณาว่า ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ศาลจะพิพากษาโดยไม่สืบพยานหลักฐานต่อไปก็ได้ เว้นแต่กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดหรือคดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้นกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตลอดชีวิต

หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานหลักฐานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง แต่กระบวนการพิจารณาคดีตั้งแต่ศาลชั้นต้นมาจนถึงชั้นฎีกา ศาลกลับไม่ใช้ดุลพินิจในทางที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยซึ่งในข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนเห็นว่ายาเสพติดที่ครอบครองมีปริมาณหน่วยการใช้เพียงแค่ 1.5 เม็ด คงไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดภัยต่อสุขภาพและชีวิตของมนุษย์และสังคมตามที่ศาลได้ให้เหตุผลโดยอ้างเจตนารมณ์ของกฎหมายไว้ เมื่อเทียบกับแนวทางการพิจารณาของต่างประเทศด้วยแล้วข้างเป็นไปตรงกันข้ามกับแนวทางพิจารณาที่เกิดขึ้นในเยอรมนีที่มีบรรทัดฐานคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายสำหรับกรณีที่มีการครอบครองสารเสพติดปริมาณเล็กน้อยโดยไม่ถูกดำเนินคดี และนำมาซึ่งแนวทางสำหรับการเบี่ยงเบนคดียาเสพติดในกรณีความผิดเล็กน้อยออกจากกระบวนการยุติธรรม ศาลวางเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายที่กำหนดห้ามลงโทษที่หนักเกินไปสำหรับคดียาเสพติดที่เป็นความผิดเล็กน้อย น้อย ๆ เพื่อใช้เสกส่วนบุคคลและสามารถไม่ฟ้องร้องดำเนินคดี กรณีจากคำพิพากษาทำให้ผู้เขียนเห็นว่า มุ่งบังคับใช้กฎหมายมากเกินไปส่วนที่จะต้องรับผิดเป็นผลให้ผู้กระทำความผิดต้องถูกกำหนดบทลงโทษที่หนักเกินไปส่วนสำหรับฐานความผิดในการนำเข้าหรือครอบครองเมทแอมเฟตามีนที่มีหน่วยปริมาณการใช้ 1.5 เม็ด

ภายใต้หลักนิติธรรมที่การพิจารณาคดีอาญาต้องกระทำด้วยความเป็นธรรม โดยมีหลักการพื้นฐานคือ คู่ความทั้งสองฝ่ายต้องได้รับความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยความเคารพจากคำพิพากษานี้ผู้เขียนเห็นว่า เพราะภัยอันตรายจากยาเสพติดอาจเป็นผลให้เกิดอคติขึ้นกับการใช้ดุลพินิจที่ว่าเมทแอมเฟตามีนที่ครอบครองจำนวนหน่วยการใช้เพียงแค่ 1.5 เม็ด เพียงพอที่จะก่อให้เกิดภัยต่อสุขภาพและชีวิตของมนุษย์และสังคมได้ และผู้เขียนเห็นว่า จะเป็นการเทียบเคียงความร้ายแรงของเมทแอมเฟตามีนให้เทียบเท่าเฮโรอีน จนเป็นผลให้ต้องรับโทษทางอาญาหนักขึ้น น่าจะเป็นการขัดต่อหลักประกันในกฎหมายอาญาที่ห้ามใช้กฎหมายอาญาที่เกินเลขขอบเขตจากการตีความ และไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย การที่ศาลจะพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปโดยยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายนั้น ไม่ควรให้เกิดข้อสงสัยถึงความชอบธรรม เพราะการใช้อำนาจของศาลนั้นก็ต้องมาพร้อมกับความพร้อมที่จะรับผิดชอบด้วย โดยเฉพาะความพร้อมรับผิดชอบต่อประชาชนในระบอบประชาธิปไตย การใช้ดุลพินิจในคดีจนส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของจำเลยเช่นนี้ เป็นปัญหาความชอบธรรมในการนำกฎหมายมาใช้บังคับอันไปมีผลต่อการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิดอย่างไม่เหมาะสมเพราะไม่ได้คำนึงถึงหลักความสัดส่วนนั่นเอง

4.4 ปัญหาการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิด

ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดในคดีอาญาผิดไม่ต่างจากการดำเนินคดีในทางอาญาประเภทอื่นที่ต้องมีขั้นตอนตั้งแต่การสืบสวน จับกุม สอบสวน ผู้กระทำความผิดโดยเจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานอื่นที่กฎหมายให้อำนาจไว้ เมื่อพนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานจะจำกัดเฉพาะพยานหลักฐานที่ใช้ยืนยันว่าผู้ต้องหากระทำความผิดอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาในคดีเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาด้วย ในชั้นก่อนฟ้องนี้ยังคงต้องยึดหลักกบประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่ผู้ต้องหา หากเห็นว่าผู้ต้องหาไม่น่าจะเป็นผู้กระทำความผิดก็ต้องทำความเห็นไปยังพนักงานอัยการว่า เห็นควรสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหา เมื่อพนักงานสอบสวนเสนอความเห็นพร้อมสำนวนการสอบสวนต่อพนักงานอัยการ จะเป็นประโยชน์ต่อเจ้าพนักงานอัยการในการที่จะใช้ดุลพินิจพิจารณาสั่งฟ้องคดีหรือไม่ต่อไป จากนั้นก็เข้าสู่บทบาทของพนักงานอัยการที่จะเข้ามาทำหน้าที่ใช้ดุลพินิจกลั่นกรองพยานหลักฐานจากสำนวนคดีว่าจะสั่งฟ้องคดีหรือไม่สั่งฟ้องคดี ในชั้นนี้พนักงานอัยการจะทำหน้าที่เป็นผู้กลั่นกรองคดีอีกครั้งหนึ่ง โดยจะพิจารณาว่าควรฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ และหากเห็นว่ายังมีข้อสงสัยอยู่ว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือไม่ ก็ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้แก่จำเลย และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ต่อเมื่อคดีมีมูลที่จะฟ้องผ่านกระบวนการมาจนกระทั่งคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นศาลแล้ว บทบาทของศาลผู้เป็นหลักในการดำเนินการค้นหาความจริงดังที่กฎหมายได้วางหลักให้อำนาจไว้ไม่ว่าจะเป็นผู้สืบพยานทั้งในศาลหรือนอกศาลก็ได้ตามสมควรในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเพื่อหาข้อยุติให้ได้ว่า จำเลยในคดีได้กระทำความผิดจริงตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ หากเห็นว่าพยานหลักฐานที่ขึ้นมาสู่กระบวนการพิจารณาไม่เพียงพอ ศาลก็มีอำนาจในการสืบพยานหลักฐานเพิ่มเติมโดยพลการหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอจะสืบเองหรือส่งประเด็นก็ย่อมได้ เพื่อที่ศาลจะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ขาดนำพยานหลักฐานทั้งปวง จะไม่พิพากษาลงโทษจำเลยจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นจริงตามฟ้อง แล้วจึงพิพากษาวางบทกำหนดโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต่อไป และกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม หน่วยงานสุดท้ายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็จะเข้ามาทำหน้าที่นำตัวผู้กระทำความผิดไปขังกับคดีตามคำพิพากษาต่อไป กรณีจะไม่เป็นปัญหาและปราศจากความสงสัยในความถูกต้องและชอบธรรมกับการที่จะให้บุคคลใดจะต้องรับผิดชอบอาญาตามโครงสร้างความรับผิดชอบ เมื่อพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดจริง และกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความรับผิดชอบนั้น แต่กระบวนการยุติธรรมที่อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนไม่ได้สิ้นสุดเพียงแค่ว่าจำเลยมีผิดและต้องถูกลงโทษ บทกำหนดโทษที่จะนำไปใช้กับผู้กระทำความผิดต้องมีความเหมาะสมได้สัดส่วนกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำลงไปด้วยเช่นกัน กรณีกลับเป็น

ปัญหาต่อแนวทางการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรมที่หากเมื่อได้พิจารณาบนหลักความได้สัดส่วน (The Principle of Proportionality) แล้ว ทำให้เห็นถึงบทกำหนดโทษที่รุนแรงเกินสัดส่วนกับความรับผิดชอบที่ผู้กระทำความผิดควรจะได้รับ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรับบทกฎหมายแบบเหมารวมเอาผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าในทางใดให้ต้องเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเลียงไม่ได้ ซึ่งในระหว่างดำเนินการศึกษา ได้มีงานเขียนบางชิ้น เห็นพ้องไปในแนวทางเดียวกันถึงการลงโทษที่ไม่เหมาะสมบ้าง ไม่ได้สัดส่วนบ้าง แต่ไม่ได้ลงรายละเอียดเชิงลึกว่า ความได้สัดส่วนที่แท้จริงคืออะไร แล้วอะไรคือความเหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดในคดีอาชญากรรม จึงเป็นโอกาสที่ผู้เขียนจะได้นำเสนอหลักความได้สัดส่วนที่ได้ศึกษามาในอีกทศวรรษหนึ่ง

หลักความได้สัดส่วน (The Principle of Proportionality) เป็นหลักการที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจนเป็นหลักการที่สำคัญหลักการหนึ่งของหลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักความได้สัดส่วนนี้เป็นหลักการที่คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชนและสร้างสมดุลระหว่างการใช้อำนาจรัฐและสิทธิ เสรีภาพของบุคคล การที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคลจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่า การใช้มาตรการเช่นนั้นจำกัดสิทธิ เสรีภาพของบุคคล มาตรการดังกล่าวต้องเป็นที่แน่นอนหรือคาดเห็นได้ว่าการตรากฎหมายเช่นนั้นสามารถที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ได้จริง โดยมาตรการนั้นต้องวางอยู่บนสมมติฐานที่ได้รับการยอมรับหรือเป็นมาตรการที่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ต้องพิจารณาซึ่งน้ำหนักว่าประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่สาธารณะจากการใช้มาตรการนั้น มีความคุ้มค่ามากกว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการไปละเมิดสิทธิของบุคคล ถึงขนาดจำเป็นต้องใช้มาตรการดังกล่าว สำหรับหลักความได้สัดส่วนในประเทศไทยจัดอยู่ในระดับกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน โดยที่สาระสำคัญของหลักการจะประกอบไปด้วย ประการแรก ความเหมาะสมของมาตรการอันเป็นที่ยอมรับและแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่ามีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ ประการที่สอง ความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการนั้นเมื่อได้พิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานที่อาจจะไม่มีหรือมีแต่ก็น้อยกว่ามาตรการอื่น และประการที่สาม ความได้สัดส่วนนี้จะต้องมีความสมดุลไม่อยู่นอกเหนือขอบเขตของความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ หลักความได้สัดส่วนจัดเป็นมาตรฐานระหว่างประเทศและถูกกำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กฎบัตรสิทธิพื้นฐานของประเทศยุโรปให้นานาอารยประเทศต้องยึดหลักคำนิยามนี้ ซึ่งหากจะมองว่าเป็นเรื่องกฎหมายระหว่างประเทศ เป็นเรื่องไกลตัวเกินความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามแล้ว ภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) ที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีมีพันธกรณีให้ต้อง

ปฏิบัติด้วยอยู่แล้ว ซึ่งกำหนดว่ารัฐต้องแสดงให้เห็นความจำเป็นและการใช้มาตรการดังกล่าวนั้นจะต้องได้สัดส่วนกันเพื่อให้บรรลุผลทางกฎหมายในการป้องกันสิทธิเหล่านั้นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งมาตรการที่จำกัดนั้นต้องสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนเพื่อให้บรรลุภารกิจในการปกป้องสิทธิ และเพื่อให้บรรลุผลจะต้องเป็นเครื่องมือที่ก้าวท้าวบุกรุกสิทธิของบุคคลให้น้อยที่สุดในบรรดามาตรการต่าง ๆ ดังนี้แล้ว ประเทศไทยเองคงไม่สามารถที่จะดำเนินการกระบวนการยุติธรรมโดยปราศจากหลักความได้สัดส่วนได้ ประเด็นของการกำหนดโทษที่ไม่มี ความเหมาะสมเพราะขาดการพิจารณาตามหลักความได้สัดส่วนที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิ และเสรีภาพกลายเป็นเรื่องละเมิดสิทธิมนุษยชนแทนที่จะเป็นการลงโทษเพื่อให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของการลงโทษทางอาญา ดังนี้

ปัญหาจากการใช้บัญชีอัตราโทษของศาลในคดีอาญาหรือที่เรียกกันตามภาษาพูดว่า ยี่ตอกของแต่ละศาล ผู้เขียนขอเสนอเปรียบเทียบกับกรณีการใช้ sentencing guideline ของ ประเทศอังกฤษ ตามแนวทางนี้ก่อนที่ศาลจะมีดุลพินิจกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด นั่นคือ ศาลจะพิจารณาจัดหมวดความผิดเพื่อตรวจสอบบทบาท(role) ของผู้กระทำความผิดที่มีลักษณะ ต่างกันในความผิดฐานเดียวกันหรือต่างฐานความผิดเพื่อความยุติธรรมต่อผู้กระทำความผิดเอง ซึ่ง จะแบ่งบทบาท(role) ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

(1) บทบาทนำ(Leading role) คือผู้ที่มีลักษณะสั่งการอยู่เบื้องหลัง มีธุรกิจหรือทำการ อื่นบังหน้า ได้รับผลตอบแทนสูง เป็นการยากที่กฎหมายจะบังคับใช้ได้ผล

(2) บทบาทสำคัญ(Significant role) ก็จะลดบทบาทหน้าที่ลงมาเป็นผู้จัดการคอยรับ คำสั่งจากผู้อยู่ในบทบาทนำไปดำเนินการต่อ และ

(3) บทบาทรอง (Lesser role) จะเป็นผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอันเนื่องมาจากการถูก กดดัน ข่มขู่ ความจำเป็นเพื่อเลี้ยงชีพ ถูกหลอกลวงเพื่อแสวงหาประโยชน์ ให้เป็นผู้ขอรายย่อย เป็นต้น

จากการจัดแบ่งหมวดความผิด ศาลจะพิจารณาระวางโทษตามหมวดความผิด และ พิจารณาเหตุปัจจัยต่าง ๆ มาพิจารณาประกอบว่าพอจะมีเหตุใดเป็นเหตุบรรเทาโทษแก่ผู้กระทำความผิด เช่น มีความจำเป็นต้องกระทำเพราะถูกกดดัน ข่มขู่ ความอ่อนด้อยทางสังคม หรือไป พิจารณาที่ตัวสารเสพติดว่ามีความบริสุทธิ์ต่ำไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสังคม เป็นต้น จากนั้น ศาลจะพิจารณาเหตุผลโทษจากการรับสารภาพ และหากกรณีพิพาทว่าผู้กระทำความผิดได้ กระทำความผิดมากกว่าหนึ่งฐานความผิด หรือผู้กระทำความผิดต้องโทษอยู่แล้ว ศาลอาจพิจารณาคำ พินิจฉัยโดยรวมให้ยุติธรรมและเป็นไปตามสัดส่วนและพฤติกรรมที่กระทำความผิด แล้วจึง พิจารณาคำสั่งริบทรัพย์และคำสั่งปลดปล่อยทุกข์ ซึ่งศาลจะต้องให้เหตุผลและอธิบายผลกระทบ

ของคำพิพากษานั้น และสุดท้ายศาลจึงจะพิจารณาถึงระยะเวลาในการถูกคุมขังระหว่างพิจารณาต่อไปด้วย

ตามแนวทางการพิจารณาทบทวนโทษของ sentencing guideline นี้ ผู้เขียนเห็นว่า เป็นการดำเนินการบนหลักความได้สัดส่วนด้วยการพิจารณาถึงความจำเป็น ความเหมาะสม พอเหมาะพอควรแก่ความผิด ทั้งได้พิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เพื่อมาเป็นเหตุบรรเทาโทษ จนได้บทกำหนดโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิด และแนวทางนี้ ยังกระทำการอย่างเปิดเผยให้ประชาชนโดยทั่วไปได้เข้าใจและเข้าถึงที่มาที่ไปของเหตุผลตามคำพิพากษานามาซึ่งการกำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด แต่เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับ การใช้กรอบบัญชีอัตราโทษหรือยึดถือของไทย ก็เห็นถึงความแตกต่างที่ว่า ยึดถือของแต่ละศาลจะ ไม่เป็นที่เปิดเผย เป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปหรือแม้แต่คู่ความในคดีไม่อาจเข้าใจ ไม่อาจเข้าถึง กรณีพิจารณาตามหลักการพิจารณาคดีและการบังคับโทษที่เหมาะสมกับบุคคล มนุษย์หรือผู้กระทำความผิดจะเป็นประธานของการถูกบังคับโทษอันถือเป็นหลักประกันการถูกบังคับโทษตามกฎหมายและตามหลักรัฐธรรมนูญ เหตุผลในการบังคับโทษจึงต้องมีความเป็นภาวะวิสัยอย่างมาก และตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักประชาธิปไตยที่ให้ความเสมอภาค โปร่งใส ตรวจสอบได้ ประเด็นความเคลือบแคลงสงสัยเรื่องการใช้อำนาจในการกำหนดโทษผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะในคดีอาญาเสียดสีของศาลจึงมีขึ้น เพราะที่ผ่านมาศาลจะพิจารณาองค์ประกอบความรับผิดชอบตามโครงสร้าง ความรับผิดชอบปรับข้อกฎหมายเข้ากับข้อเท็จจริงที่ยุติแล้วจึงกำหนดโทษ โดยมองข้ามการพิจารณาถึงข้อเท็จจริงส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นสภาพพฤติกรรมแห่งคดี ประวัติการกระทำความผิด อายุ สุขภาพทางกายและภาวะแห่งจิต ประวัติการศึกษาและครอบครัว สิ่งแวดล้อม ภูมิหลัง ประวัติการทำงาน สถานทางการเงิน นิสัย ภาวะแห่งจิตและความประพฤติ เป็นอาทิ เป็นต้น ต้องเข้าใจตามความเป็นจริงว่ามนุษย์แต่ละคนมีความสามารถและความรับผิดชอบที่ไม่เท่าเทียมกัน ข้อเท็จจริงส่วนบุคคลเหล่านี้จะแสดงถึงเหตุบรรเทาโทษ ซึ่งตามแนวทางของ Sentencing Guideline ได้นำเสนอให้เราเห็นถึงการให้ความสำคัญถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดนี้ แต่สำหรับแนวทางการกำหนดโทษของไทยยังคงเป็นประเด็นปัญหาให้ศึกษาทางออกอยู่จนถึงปัจจุบัน

จากประเด็นที่ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดตามแนวทางรูปแบบการกำหนดโทษนั้น มีความจำเป็นต่อกระบวนการยุติธรรมในคดีอาญาเสียดสีเพราะด้วยรูปแบบที่ขยายตัวกลายเป็นอาชญากรรมระดับชาติ ปัญหาในการที่ศาลจะต้องพิจารณาลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดและผู้กระทำความผิดไปด้วยกันโดยจะต้องให้บรรลุลักษณะประสงฆ์แห่งการลงโทษด้วยนั้นในกรณีคดีอาญาเสียดสีอาจจะยังคงเป็นปัญหาให้เห็นกันอยู่ เพราะการไม่ได้

จำแนกบทบาทผู้กระทำความผิดให้ต้องรับผิดชอบลดหลั่นกันลงไปอย่างชัดเจน จากผู้กระทำความผิดที่ควรต้องได้รับโทษมากลายเป็นเหยื่อขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดที่รับโทษแทนตัวการที่แท้จริง อาชญากรผู้ค้ารายสำคัญที่คอยบงการอยู่เบื้องหลัง เพียงเพราะกฎหมายยาเสพติดของไทยไม่มีระบบแบ่งแยกผู้ร่วมกระทำความผิดที่ชัดเจน เพราะหากเป็นเช่นนั้นจะมีผลต่อการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมแตกต่างกันไปตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ซึ่งหากเป็นกรณีที่ศาลจำเป็นต้องใช้ดุลพินิจก็ไม่ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนเพียงเท่านั้น ตามหลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ที่พึงสุดท้ายของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่เป็นเหมือนแสงสว่างปลายอุโมงค์ให้ความหวัง แต่สุดท้ายกลับต้องไปจบอยู่ที่เรือนจำ จึงเป็นปัญหาที่ต้องหันมาทบทวนถึงกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่ หันมามองบนหลักสิทธิมนุษยชน พิจารณาตามหลักความได้สัดส่วนในทุกมิติ กล่าวคือ หลักความได้สัดส่วนในมิติที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ว่ามีความจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการเช่นนั้นมากน้อยเพียงไร มีความเหมาะสมพอควรแก่กรณีแล้วหรือไม่ ไม่มีมาตรการอื่นใดที่ดีไปกว่าการต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือสูงสุดถึงขั้นประหารชีวิตอีกแล้ว หรือ กรณีเปรียบเทียบกับแนวทางการใช้หลักเลือกการลงโทษของเยอรมนี ไม่เน้นบังคับโทษทางอาญาหันมาใช้มาตรการที่ผ่อนคลายเป็นการลดทอนการเป็นความผิดทางอาญา (Decriminalization) การเบี่ยงเบนการดำเนินคดี (Diversion) การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด (Harm Reduction) สำหรับความผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อใช้เสฟส่วนบุคคลและสามารถเลือกไม่ฟ้องร้องดำเนินคดี และหลักความได้สัดส่วนในมิติของบทกำหนดโทษอันเกิดจากตัวบทกฎหมายและการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษา การลงโทษผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดที่ต้องพิจารณาความจำเป็นของบทกำหนดโทษ พิจารณาความเหมาะสมกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายไป จึงเป็นกรณีศึกษาที่ควรได้รับการพิจารณาแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง